

IGARTUBEITIKO SORGINA

Izengoitia: ARTZANBURU

IGARTUBEITIKO SORGINA

KONTAKIZUNAREN LABURPENA:

Herriko erretorea eta bi arkabuzari Igartubeiti baserrira iristen dira. Kattalin Kortabariaren aurkako salaketa dakarte, sorgina delakoan. Kattalinek ihes egiten du, eta arkabuzari bat berari tiro egitera doanean Martin Beitti txikiak arkabuzari hau zauritzen du. Gertaera honen ostean inork ez du berriro Kattalin ikusi, eta kondairak dio sorgin bihurtu dela...

1. geldialdia: erretorea eta soldaduak Igartubeitira inguratzen dira.

Kokapena: Baserriaren aurrekaldeko baratza

Soinu efektu posibleak: urratsak, arkabuzarien burdin jantzien kirrinka hotsak

Narratzailea: Argitu orduko iluntzen duen neguko egun hotz batez, hiru gizon ez osaturiko taldeak begi bistan du dagoeneko Igartubeiti baserria. Kosta egiten zaie urrats bat ondorengoarekin kateatzea, bezperan botatako elur zuri urratugabearen gainean ibiltzea lan nekeza baita. Are gehiago, hiru gizon horietatik bik soinean daramaten burdin-jantzien pisua kontuan harturik. Gudarako jantziak lirudiketen gizon lerdenak, biak ere, arkabuzak eskuetan eta baleztak bizkarrean, zer gerta ere. Hirukoteko buru, Domingo Aranburu, Ezkioko San Migel parroko erretorea, ohi bezala sotanaz jantzia, esku batean makulua eta bestean gurutze santua dituelarik. Zalantzen itsasoan noraezean doan txalupa ezdeus batek nola, halaxe igaro ditu erretoreak azken egunak. Baina, zalantzak-zalantza, goitik datozkion aginduak betetzera behartua dago...

Erretorearen gogoeta: Ezkion bakean bizi izan gara beti, baina ezer ere ez da betirako, Jaunak hala erabakitzen badu behintzat. Argi dago, kontu honek ez duela bukaera onik izango. Nola izango du, bada, bukaera onik, sorgin-ehiza batek? Elkarrekiko ezinikusia, herra, horiek dira deabruaren benetako hatzaparrak, eta ez oinarririk apenas duten sineskeria funtsik gabeak... Baina zer beste aukera daukat nik, Jaungoikoaren zerbitzari apal bezain leial honek, Eliza Santuaren esana betearaztea besterik?

Erretoreak oihu egiten du baserrira begira: etxeoak, entzun argi, mesedez! Erromako Eliza Santuaren izenean Kattalin Kortabariaren aurkako salaketa bat dakargu. Herrian ez ezik probintzia guztian zabaldu da Kizkitzako basoan egiten diren ospakizun heretikoetan parte hartzen duela, deabruarekin berarekin harreman estua duela, Jaungoikoak libra gaitzala, eta hori guztia gutxi balitz, noiznahi entzun daitezkeela auzoan, deabruak hartua behar duen baserri honetatik ateratzen diren era guztietako oihu, txilio, deiadar eta aldarriak. Iriarte-Azpikoa baserriko Inaziok jarri du Kattalinen aurkako salaketa, eta lur hauetan inkisizio santuaren zaintzaile naizen aldetik, Kattalini galdera batzuk egin nahi genizkioke salaketa argitu dadin, bere ahotik entzun dezagun bere buruaren defentsan ezer baduen esatekorik ala ez!

2. geldialdia: Domingo Arregi etxeko atarira ateratzen da. Erretorearekin elkarrizketa.

Kokapena: Baserriaren ataria

Soinu efektu posibleak: atea zabaltzean egiten duen hotsa, burdin hotsak

Narratzailea: sardea eskuetan, behiei jaten ematen ari dela harrapatu dute Domingo Arregi, etxeko jauna, kanpotik datozen oihuek. Etxeko animaliek ere zer edo zer jan behar, neguko gordintasunean larrera irten ezinda hotzak akabatu ez ditzan. Asaldatuta, atarira inguratu da poliki-poliki. Erretorearen ahotsa ezagutu izanak ez du lasaitzen, ahota darabilen gaia arantzatsua baita oso: inkisizioaren mamua, non eta Beittin? Sorgina, nor eta Kattalin bere emaztea? Ezinezkoa iruditzen zaio. Parean dauzka erretorea eta urrunetik etorritako eta auskalo nork bidalitako bi arkabuzariak.

Domingo Arregi: Jaungoikoak egun on dagigula eta ongi etorriak izan zaitezte. Beti da pozgarria guretzat berorren bisita jasotzea, erretore jauna. Hemen gaude, betiko moduan, berorri zerbitzatzeko. Salaketa oso gogorra da, ordea, gaurkoan berori gurera ekarri duena. Igartubeitin ez da sekula sorginik bizi izan, berorrek ondo daki hori, eta nire emazteak ez du deabruarekin inolako harremanik, jauna. Hain dira basatiak handik eta hemendik entzuten diren istorioak... Baina jakin beza berorrek gure jokabidea kristau zuzenaren jokabidea dela, nahiz eta berori ohartuko zen moduan igandeko meza santua entzutera ez garen astero-astero joaten, baserriko lanak-eta, berorrek badaki... baina hortik sorginkeria tartea luzea dago, erretore jauna...

Erretorea: bai, bai, aspalditik ezagutzen dugu elkar, Domingo, eta zaila egiten zait sinestea zure emazte Kattalin, Beittiko alaba lerdana, deabruaren hatzaparrak hartua egon daitekeenik. Baina salaketak bere bidea egin du, eta Gaztelatik iritsi den inkisidorearen aurrera eraman beharrean nago Kattalin, Lazkaoko dorretxera. Bertan izango du bere burua defendatzeko aukera.

Domingo Arregi: barka biezait berorrek, erretore jauna, baina ondo dakigu inkisidoreak zer nolako galdeketa egingo dion... Nola onartuko dut berorrek egin didan proposamena?

Erretorea: ez da proposamena, Domingo, agindua da. Zure emaztea etxean al dago? Hobe izango du irtetea. Bai, Domingo, horixe izango da guztiontzat onena.

3. geldialdia: Kattalin Kortabarria sukaldearen atzeko gelako zuloatik irtetzen da eta baserriatik ihes egiten du.

Kokapena: Sukaldea

Soinu efektu posibleak: beheko suarena

Narratzailea: beldurrak aidean dago Kattalin, sukaldeko txoko batean kukuturik, ataritik datorkion elkarrizketa entzunez, dagoen lekutik mugitzeko ezgai. Instant batez zirrikitu guztietatik sartzen den hotza bera ere ez du somatzen. Bihotza bizkortu zaio, odola borborka somatzen du bere zainetan barrena.

Kattalin: Baina, baina, zer arraio da hau? Inkisizioa gure etxean ate-joka? Sorgintzat hartu naute, baina nola liteke horrelakorik? Iriarte-Azpikoa baserriko Inazio, berak jarri du

salaketa. Inazio, Inazio-Txiki... ene Jaungoikoa, garai batean ni gorteiatzen ere saiatu zena, orain nire salatari? Ezezkoa eman niolako mendekua ez al da izango, bada. Edo agian bai, nork daki! Orduko hartatik zeharka begiratu izan nau beti, mesfidantzaz, eta Domingorekin ere sekula ez du harreman onik izan. Baina hau gehiegizkoa da. Ezin dut inkisidorearen aurrera joan. Gure belarrietara ere iritsi dira, noski, inkisizioaren inguruko albisteak, eta eurek entzun nahi dutena esaten dudan arte zigortuko naute, sutan erretzeko gero, bistan da. Inkisizioaren lurraldean salaketa hutsa zigor bilakatzen baita beti... Hemendik alde egin beharra daukat, edonora, mendira, Kizkitzako basora, eta handik urrunago. Inork ikusi gabe egingo dut ihes, nire bila sartzen direnerako ez naiz hemen egongo, bai, horixe egingo dut, gelako zoruko zulotik irtengo naiz kanpora, elurretara. Banoa!

4. geldialdia: zakurra zaunkaka, soldadu batek etxearen atzealdera jotzen du eta Kattalin mendian gora ihesi doala ikusten du, tiro egitera doa...

Kokapena: Baserriaren eskuineko hegala, kanpoaldean

Soinu efektu posibleak: zakurra zaunkaka, urratsak elurretan, burdin hotsak

Arkabuzaria: ixil hadi, zakur malapartatua, hik ere buruan tiro bat sartzea nahi al duk, ergel horrek? Ez al diate jaten ematen? Goseak al hago? Halaxe segi beharko duk, bada, gu ez gaituk hona zakurrei jaten ematera etorri. Sorgin baten bila etorri gaituk hona. Ez al hekien hire nagusiaren emaztea sorgina huala? Hik ere jakingo duk zerbait, seguru baietz. Urrunetik entzuten omen dituk baserri honetatik ateratzen diren oihuak eta txilioak, kirrinka hotsak eta deiadarrak. Baina, zer da hau, elurra zapalduta dago hemen, hanka arrastoak dira, sorgina ihesi joan da, hara non doan elurretan gora, ez da oso urrutira iritsiko, ez horixe, orain jakingo du Sorraluzen egindako arkabuzak zernolako zehaztasunez egiten duen tiro, bai, orain ikusiko duzu, sorgina halakoa!

5. geldialdia: Martin Beittik aitaren arkabuza hartu eta tiro egiten du arto biltegitik soldadu horren aurka.

Kokapena: Mandioa, artoa biltzeko eremua, erlauntzak dauden txokoa

Soinu efektu posibleak: urratsak egurraren gainean, haizea zirrikituetatik, erleen hegaldiak, tiro hotsa

Narratzailea: Martin Beitti, etxeko txikia, mandioan dabil jolasean. Udazkenean sagarra zanpatu ostean, geldirik izan ohi dute neguan dolare zaharra, atsedena hartzen balego bezala, lozorroan. Artoa lehortzeko biltegia du Martin Beitti txikiak etxeko txokorik gustukoena, baita erlauntzak dauden txokoa ere. Makina bat aldiz hartu izan dio kargu aitak, mandioan barrabaskeriak egiteagatik. Oraingoan, ordea, entzumena zorroztu du, behetik datozen hotsek eraginda. Biziraupen senak esaten dio zerbait larria ari dela baserrian gertatzen, jaso duten bisita ez dela ohikoa, eta zelatatzea erabaki du. Dagoeneko ez da ume bat, eta bere burua familiaren etorkizun oparoa zaintzeko gai ikusten du, nola bestela! Aitak mandioko kutxan gordetzen duen arkabuz zaharra hartzea erabaki du, badaezpada. Berak badaki arkabuzari tiro eginarazten, askotan ikusi dio aitari nola egiten den, usoak ehizatzen Atxurtzako lepora igotzen direnean. Erlauntzak dauden zirrikitura gerturatu da, pauso isilez. Arkabuzari eusten lanak izanagatik, zirrikitu batetik kanpora begiratzeko moduan da. Bere ama ikusi du mendian gora, elurretan ahal duen bezala korri eginez, baserritik geroz eta urrunago. Behean, gudarako burdin-jantzia soinean daraman gizon handi bat ikusi du, tiro egiteko puntuan, arkabuzaren punta bere amarengana zuzenduta. Eta Martin Beitti

hotzikara batek zeharkatu du goitik behera, zirt edo zart egiteko unea da, ume izatetik gizon izatera pasatzeko unea, “nire amatxo ez da sorgina, nire amatxo ez da sorgina”... Eztanda ozen batek urratu du isiltasuna. Negua. Zuritasun erabatekoak estaltzen du guztia. Eztandaren oihartzuna eta berriz ere isiltasun erabatekoa. Gizon bat lurtean etzanda, artean bizirik, odolez zipriltindutako burdin-jantzi dizdiratsua. Zakurrak zaunka egiten jarraitzen du.

6. agertokia: dolarean azken gogoeta, sorginkeria

Kokapena: Dolarea

Soinu efektu posibleak: pisoiekin sagarra jotzea, baserriaren negarra dolarea lanean ari denean, bertsoa kantatzen ari den taldetxoa

Narratzailea: Bai, Kattalinek inkisizioaren hatzaparretatik ihes egitea lortu zuen, eta inork ez zuen berriz ere ikusi. Kizkitza aldera egin zuen ihes, baina auskalo. Mendiak berak irentsi izan balu bezala, sekula ez zen gehiago bere berririk iritsi inguruotara. Kizkitzako basoan lan egiten zuen Martin Belsagasti ikazkinari ere sarritan joan zitzaion jendea galdezka, baina ezer ere ez. Egun hartan, Martin Beittik arkabuzari hura tiro batez larriki zauritu ostean, erretorea eta beste arkabuzaria Kattalinen arrastoari segika mendian goruntz abiatu ziren elurretan, baina une batean Kattalinen urratsak desagertu eta elur zapaldu gabearekin topo egin zuten bi jazarleek. Harrigarria zen, Kattalin bat-batean desagertu izan balitz bezala... Kondairak dio indar ezkuturen batek Murumendiko Mariren gotorlekura eramán zuela Kattalin, agian Marik berak, bizkarrean hartuta, hegaldi zoroan. Hara hor, sorgin izatea leporatu ostean mendira ihes egin zuen emakumea, benetako sorgin bilakatua... Diotenez, orduz geroztik Igartubeitiko dolarea lanean jartzen den aldiro, baserriaren kirrinka hotsak eta intziriak lau haizetara zabaltzearekin batera, Kattalin hegan etortzen omen da mandioko txoko batera, eta bertan egoten omen da, egurrezko egiturak sagarrak zanpatu eta muztioa ikuiluko kupelera iritsi artean, sagar zanpatu berriaren usain gozoak lagundurik garai bateko oroitzapenei bizia eman eta etxekekin egoteko asmoz. Beittitarrek, gainera, ba omen dakite sagarra zanpatzeak euren bihotzeko Kattalin erakartzen duela, eta horrela kantatzen omen dute, sagarra pisoiekin jo ahala:

*Udan zein neguan berdin
lanean gogor, beti fin,
zure familiarekin.
Zorigaitzoko egun batean
biburtu zintuzten sorgin,
eta etxetik aldegin,
joan zinen bezala, arin,
zatoz gugana Kattalin!*